

Aanbesteden op klimaat en biodiversiteit is net Google Maps: pas wanneer je in beweging bent, zie je de richting

Aanbestedingscafé klimaatadaptatie en biodiversiteit

Klimaatadaptatie en biodiversiteit: we praten er dagelijks over en de krant staat er vol mee, maar in aanbestedingen lijken we deze begrippen opvallend weinig tegen te komen. Heel bijzonder, natuurlijk. Rondom deze stelling – en de vraag of deze stelling wel klopt – organiseerde vakblad Stad + Groen een aanbestedingscafé met aannemers, vertegenwoordigers van gemeentes en adviseurs.

Auteur: Hein van Iersel

Robin Castelijns is directeur van Wallaard Groen. Hij wil graag het spits afbijten en wat opmerkingen bij onze stelling plaatsen. In principe klopt de stelling, aldus Castelijns, maar tegelijk zijn er aannemers die biodiversiteit en klimaatadaptatie op eigen initiatief in hun projecten verwerken, omdat dit in het DNA van het bedrijf zit. In een aanbesteding die Wallaard recent gewonnen heeft in de gemeente Hoeksche Waard is biodiversiteit bijvoorbeeld wel onderdeel van de EMVI en nog substantieel ook.

Als je analyses leest over de geringe rol die beide aspecten in aanbestedingen spelen, kom je een aantal redenen tegen. Conservatisme is er daar een van: 'We hebben het altijd zo

gedaan, dus dat blijven we doen.' Een tweede reden is dat groene professionals, zowel aan de kant van de opdrachtgever als bij de aannemer, vaak primair technisch georiënteerd en opgeleid zijn. Een boom is in die visie pas een boom als hij een goede doorrijhoogte heeft en een gazon pas een gazon als het 26 keer gemaaid is. De derde en misschien wel belangrijkste reden is dat klimaatadaptatie en biodiversiteit uiterst lastig zijn te kwantificeren en elkaar op momenten zelfs kunnen tegenspreken. Robert Smid, teamleider openbaar gebied bij de gemeente Weert, geeft een voorbeeld. 'Uit het oogpunt van biodiversiteit wordt meestal gezegd dat je bermen moet verschromen, maar met het oog op klimaatadaptatie is dat waarschijnlijk geen goed idee.'

Een boom is pas een boom als hij een goede doorrijhoogte heeft en een gazon pas een gazon als het 26 keer is gemaaid

Voor elektrificatie, ook een relatief nieuw begrip dat de laatste jaren wordt meegenomen in aanbestedingen, geldt dit laatste argument van kwantificeerbaarheid overduidelijk niet. Anders dan klimaatadaptatie en biodiversiteit ontbreekt elektrificatie in bijna geen enkele aanbesteding. Elektrificatie is in tegenstelling tot klimaatadaptatie en biodiversiteit relatief makkelijk te meten.

Samenwerken

Dirk-Jan Heil van ingenieursbureau Beheeraccent ziet vooral het belang van andere samenwerkingsverbanden, waarbij opdrachtgever, opdrachtnemer en andere belanghebbenden bijvoorbeeld in bouwteams samenwerken

aan biodiversiteit en klimaatadaptatie. Heil: 'Jaren geleden zijn overheidsorganisaties zoals Rijkswaterstaat, provincies en grote gemeentes in de regierol gekropen, waarbij de kennis uit de eigen organisatie verdween. Gelukkig wordt er nu weer ingezet op eigen medewerkers met kennis van zaken Het is nodig om de samenwerking aan te gaan en verder te kijken dan het eigen hokje.'

Inheems

Hannako Bakker is werkzaam bij Heijmans als adviseur duurzaamheid. Ze geeft een treffend voorbeeld van iets waar ze in de praktijk tegenaan loopt: 'Ik was verantwoordelijk voor de borders van het Heijmans-hoofdkantoor in

Het forum

Het forum klimaatadaptatie en biodiversiteit in aanbestedingen werd gehouden op woensdag 26 april in De Roskam in Houten en werd bijgewoond door:

- **Erik Punt, De Eijk Groep**
- **Robin Castelijns, Wallaard Groen**
- **Daan van Schijndel, Krinkels**
- **Robert Smid, gemeente Weert**
- **Dirk-Jan Heil, Beheeraccent Advies**
- **Hannako Bakker, Heijmans Infra**
- **Hans Metzke, Heijmans Infra**

Rosmalen en wilde daar alleen inheemse vaste planten in hebben. Het was echt een enorme klus om dat voor elkaar te krijgen. Dat zou niet kunnen volgens de kweker: niet mooi. Uiteindelijk is het wel gelukt. Dit voorbeeld geeft goed aan hoe lastig en weerbarstig de praktijk is. En dan is biodiversiteit nog makkelijk in vergelijking met klimaatadaptatie. Biodiversiteit is aibaar. Klimaatadaptatie is dat veel minder. Nederland heeft een grote diversiteit aan bodems en voor iedere bodem gelden andere regels.'

Dirk-Jan Heil - Beheer accent

Erik Punt - Eijkelboom

Robert Smit - Gemeente Weert

Hannako Bakker - Heijmans

Hans Metzke - Heijmans

Daan van Schijndel - Krinkels

Ralf Pijnenburg - Vakblad Stad + Groen

Hein van Iersel - Vakblad Stad + Groen

Robin Castelijin - Wallaard Groen

Daan van Schijndel, hoofd tender- en contractzaken bij Krinkels, erkent het probleem van het meetbaar maken van maatregelen rondom biodiversiteit en klimaatadaptatie. Smid ziet dat wat minder als een probleem. In het verleden werd er veel gewerkt met de zogenaamde doelsoorten. Volgens Smid is dat inmiddels een achterhaald concept. 'Maak gewoon een keuze', is zijn opmerking in dit verband.

Keuze

Niet alleen opdrachtgevers moeten in dit verband een keuze maken. Dat geldt ook voor aannemers. Smid beseft overigens dat dit nog niet zo makkelijk is. In de praktijk is er maar een handjevol groenvoorzieners dat landelijk werkt. De meeste aannemers werken lokaal en moeten hun orderportefeuille vullen met een beperkt aantal opdrachtgevers. Dan heb je niet

de luxe om nee te zeggen als een opdrachtgever de vraag volgens jou niet goed op de markt heeft gebracht.

Erik Punt, directeur van De Eijk Groep, gaat zelfs zover om te stellen dat de vrije markt helemaal niet bestaat.

Kaf onder het koren

Alles wat verpakt wordt als biodiversiteit, duurzaamheid en klimaatadaptatie is niet per definitie koosjer. Punt geeft het voorbeeld van de paginagrote krantenadvertenties van de grote afvalbedrijven, die opscheppen over hun eigen duurzaamheid en kort daarna afval uit Rome ophalen om hier te verbranden. Voormalig aannemer Smid ziet als gemeentelijk opdrachtgever de aannemers nu ook eens van een andere kant. Hij stelt: 'De vraag is of iedere aannemer wel die toegevoegde waarde

'Het is net Google Maps. Alleen door in beweging te komen, zie je of je goed loopt en zo niet, dan moet je meteen van richting veranderen'

heeft die gepretendeerd wordt. Er lijkt soms niet veel veranderd. Zo kan ik me een tender herinneren waarin aannemers verplicht waren vuilnisbakken te legen op het moment dat ze vol waren, waarna ze vervolgens werden dichtgelast.' Smid wil overigens niet zo ver gaan dat hij alle groenvoorzieners over één kam scheert. Iedere opdrachtgever krijgt de aannemer die hij verdient: 'Wie shit vraagt, krijgt doorgaans ook shit.'

Partners

Smid heeft recent een tender op de markt gebracht voor het maaien van de sloten en bermen in zijn gemeente. 'We koersten niet op een resultaatverplichting, maar op een inspanningsverplichting. Na een marktconsultatie werden partijen gevraagd om zich in te schrijven als ze ons verder konden helpen met betrekking tot de thema's biodiversiteit, *social return* en integraal onderhoud. Wij gingen met de marktpartijen een intensief traject in en besteedden veel aandacht aan de interviews. Als het ene commissielid het cijfer twee gaf en het volgende een vier, werd dat niet automatisch een drie; het hield in dat we verder moesten discussiëren.' Blijft het gegeven dat – zo meldt Smid – nog niet elke aanbestedende dienst openstaat voor RIC-aanbesteden.

Smid geeft dit voorbeeld om te illustreren dat biodiversiteit en klimaatadaptatie niet per se altijd volledig meetbaar hoeven te zijn. 'Voor mij was juist de kennis van de aannemer belangrijk om mee te nemen in de aanbesteding. Tegelijkertijd vraagt dat ook kennis van de zijde van de opdrachtgever. In dit geval is biodiversiteit één van de drie doelstellingen. De aannemer doet zelf een voorstel voor het aantonen van verbetering, niet een eenzijdig gekozen methode. Dit vraagt ook kennis bij de opdrachtgever, omdat die moet kunnen beoordelen.'

Punt hoort dit goedkeurend aan: 'Een mooie manier van samenwerken; delen is hierbij vermenigvuldigen.' Ook Van Schijndel snapt het bijzondere van deze manier van samenwerken, maar ook het juridische gevaar: 'De hardheidsclausule kan hier in het geding komen.'

Kenniskloof

Het forum concludeert min of meer unaniem aan de hand van het exposé van Smid dat zowel aannemers als opdrachtgevers vaak weinig kennis hebben op het gebied van bio-

diversiteit en klimaatadaptatie. Tegelijk is het zaak om daar niet in te blijven hangen, maar, zoals Bakker meldt, ruimte te creëren voor leerervaringen. Dat is de enige manier om de kenniskloof te dichten. Belangrijk daarbij is, zo meldt Van Schijndel, dat partijen zich kwetsbaar durven op te stellen. In de praktijk zijn stakeholders het nog lang niet eens over de definities rondom biodiversiteit en klimaatadaptatie. Punt concludeert daarbij dat beeldsystematieken onder invloed van deze discussie aan belang inboeten. Heil van Beheeraccent ziet de ironie er wel van in: 'Net nu we ongeveer weten hoe we met beeldsystematiek moeten omgaan, komt er een nieuwe manier om naar aanbestedingen te kijken.' Heil ziet overigens nog niet dat we de beeldsystematiek ten grave moeten dragen. Volgens hem wordt door de CROW-werkgroepen zelfs keihard gewerkt aan de thema's biodiversiteit, klimaatadaptatie en beleving en het meetbaar maken daarvan. Heil: 'Zo kan beeldkwaliteit een prima KPI blijven, maar komen er andere KPI's bij, zoals het meten van beleving, biodiversiteit of bodemverbetering.' Hier moet volgens Heil nog wel het nodige werk voor verricht worden. Van Schijndel: 'Mijn standpunt is dat er meer in bouwteams gewerkt moet worden om vergroting van de biodiversiteit en verbetering van de klimaatadaptatie mogelijk te maken. Nu bieden onze contracten daar te weinig ruimte voor.'

Landschap als systeem

Die nieuwe manier zou mede gericht moeten zijn op landschapsecologie. Of met andere woorden: het landschap beschouwen als een systeem dat de beste oplossing is voor mens, plant en dier. Zo eenvoudig is dat volgens Bakker nog niet. Niet iedere burger is gelukkig met lang gras in de berm. Vooral binnen de bebouwde kom kom je snel in conflict met de burger die hecht aan een netjes aangeharkte stad en niet meteen enthousiast wordt, zo meldt Van Schijndel, van het idee van *urban rewilding*.

Vooraf ook de politiek worstelt met dat probleem, welke inrichting je ook kiest voor de stad. Globaal is altijd tien procent voor, tien procent tegen en heeft tachtig procent een min of meer neutraal standpunt. Castelijin heeft dit zelf in de praktijk ondervonden. In het bestek voor de gemeente Hoeksche Waard kwam hij met het voorstel om het bijmaaien rondom bomen terug te brengen van zeven keer per jaar naar twee keer per jaar. De gemeente vond

dat aanvankelijk geen goed idee, omdat men eerder al was teruggegaan van veertien keer naar zeven keer per jaar bijmaaien. De conclusie van het forum is min of meer eensluidend: gemeentes vinden het lastig om de burger tegen de haren in te strijken. Wie het hardst en het eerst protesteert, krijgt vaak zijn zin. In de praktijk komt het er dan op neer dat iedereen biodiversiteit wil in de openbare ruimte, maar geen lang gras. Iedereen wil bomen, maar *not in my backyard*.

Concepten

Smid oppert het idee dat kwekers met een concept zouden moeten komen voor biodiversere heestersingels. Zoiets bestaat wel op het gebied van vaste planten en wildebloemenmengsels. Een biodiversere heestersingel zou een gat in de markt zijn. Maar zowel opdrachtgevers als opdrachtnemers zullen in beweging moeten komen.

Conclusie

Klimaatadaptatie en biodiversiteit worden op dit moment nog in beperkte mate genoemd in aanbestedingen. Dat heeft met een aantal aspecten te maken. Enerzijds met de cultuur in de groene sector, die onbekend is bij de opdrachtgever, maar ook met onwil van de kant van de burger, die nog zeer hecht aan een netjes opgeruimde openbare ruimte. Toch gaan de ontwikkelingen wel die kant op. Om die ontwikkelingen succesvol te faciliteren, is durf nodig van de kant van de opdrachtgever en een open mind van de kant van de aannemer. Opdrachtgevers en opdrachtnemers zullen daarbij wel in beweging moeten komen. Het is net Google Maps: alleen door in beweging te komen, zie je of je goed loopt en zo niet, dan moet je meteen van richting veranderen.

